

Leucismus u káně lesní?

Leucism in the Common Buzzard?

Tomáš Bělka

Družstevní 918, 517 21 Týniště nad Orlicí, e-mail: tomas.belka@tiscali.cz

Úvod

Značná variabilita ve zbarvení opeření u káně lesní (*Buteo buteo*) je všeobecně známá. V naší přírodě se můžeme setkat s ptáky téměř jednobarvně hnědými, naopak někdy můžeme zastihnout jedince s převahou bílého opeření. V našich zeměpisných šířkách však převažují různě hnědí ptáci se světlejším pruhem ve tvaru širokého „V“ na prsou. Typický jedinec je vyobrazen ve Fauně ČSSR – Ptáci 2 (HUDEC & ČERNÝ 1977) na straně 95 na fotografii Štefana DANKA. Přesto je možné se setkat i u druhu, u kterého se vyskytuje několik barevných aberací, se zvláštní odchylkou ve zbarvení opeření.

Popis nálezu

Začátkem srpna 2002 jsem byl upozorněn svým přítelem na výskyt zcela bílého dravce, pravděpodobně mladého včelojeda, poblíž osady Karolín (okr. Rychnov nad Kněžnou, souřadnice 50°10'E 16°15'N, kv. 5863a, nadmořská výška 300 m). Lokalitu jsem 8. srpna 2002 navštívil a dravce jsem téměř okamžitě, vzhledem k jeho nápadnosti, našel. Bylo zcela jasné, že se nejedná o včelojeda, nýbrž o káni lesní. Pták chodil po louce a lovil v posečené trávě potravu, pravděpodobně hmyz. Dalekohledem (Zeiss 12x60) a stativovým monokulárem (Meopta 60x) jsem si jej mohl za dobrých světelných podmínek dobře prohlédnout ze vzdálenosti okolo 50-60 m. Káně byla celá bílá (srovnej foto v barevné příloze) s velmi jemným nádechem do světlehněda, který nebyl na větší vzdálenost vůbec rozpoznatelný. Ruční letky měly též světle hnědý, avšak o poznání sytější nádech. Rýdovací pera měla přibližně stejný barevný odstín jako RL, navíc bylo možno spíše jen tušit než rozpoznat jemné pruhování. Při vzletnutí káně jsem odhadl počet úzkých světle kávově hnědých pruhů v ocase na 4. Duhovka byla velmi světlá. Podle zbarvení iris se tedy mohlo jednat o tohoto mládě. To s jistotou potvrdil stav opeření. Letící káni nechyběla žádná velká pera v křídle ani v ocase. Vzhledem k tomu, že adultní ptáci pelichají v období IV./V. až IX./X. (BAKER 1993, FORSMAN 1999, FERIANC in HUDEC & ČERNÝ 1977, MELDE 1983) musela by dospělá káni v tomto období chybět nebo dorůstat některá velká pera v křídle nebo ocase. Použití standardních znaků k určení stáří (šíře, kontrastní ohraničení a odstín subterminálního pruhu na křídlech a ocase) nebylo v tomto případě možné. Pták tyto znaky prostě neměl.

Při další návštěvě lokality o dva dny později se káně na lokalitě opět vyskytovala. Po většinu času (asi ½ hodiny) seděla na stromě na okraji

louky a evidentně sledovala, zda se neobjeví v louce kořist. Při této návštěvě se mi podařilo ptáka vyfotografovat.

Dne 16. srpna jsem bílou káni zastihl na stejném místě opět. Pták při mém příjezdu stál na louce na zemi. Po chvíli slétla na zem, do vzdálenosti cca 20 m od stojícího ptáka, druhá normálně vybarvená káně. Po přibližně 3 minutách opět klidně odlétla. Za celou dobu nebylo zaznamenáno žádné vzájemné agonistické chování. Na lokalitě nebo v blízkém okolí jsem při návštěvách zaznamenal 3 ex. káně lesní (včetně bílého exempláře), nikdy jsem však nepozoroval žádné vzájemné agresivní nebo jinak ze standardu vybočující chování. Nepozoroval jsem ani žádné agresivní ataky od jiných ptačích druhů.

Při dalších návštěvách lokality (např. 25. a 27.8.) jsem bílou káni již nezastihl. Stejně tak ani při dalších podzimních krátkých návštěvách. Pták se na lokalitu nevrátil ani na jaře následujícího roku.

Diskuse

JIRSÍK (1948) rozlišuje 3 základní barevné typy káně lesní – červeno-hnědý, hnědý a bělavý. K bělavému typu řadí ještě typ plavý (doslova píše: jako konopí). FERIANC in HUDEC & ČERNÝ (l.c.) popisuje jenom dvě barevné fáze (tmavá a světlá s mnohými intermediárními formami). Novější světoví autoři (CLARK 1999, FERGUSON-LEES & CHRISTIE 2001, FORSMAN l.c.) neoddělují striktně různé barevné aberace, nýbrž píší o široké barevné variabilitě od tmavých až po světlé ptáky. U světle zbarvených jedinců se vyskytují vždy nějaké tmavší partie, alespoň v podobě tmavé skvrny v ohbí spodní strany křídel a tmavých partií na hřbetě nebo svrchní straně křídel.

Žádný z autorů však nepopisuje podobně zbarvený exemplář. Pouze CLARK (l.c.) píše obecně, že albinismus a částečný albinismus je u káně lesní znám. Konkrétně píše o dvou světlých (*dilute-plumage*) preparátech vystavených v muzeu v Anglii a Itálii. Ve sbírkách MOSu v Přerově jsou evidovány 2 exempláře s netypickým zbarvením (HANÁK & SITKO 1997). Jeden z nich je albinotický a druhý flavistický exemplář.

Otázkou tedy zůstává, jestli pozorovaný exemplář lze zařadit jen na okraj barevné variability tohoto druhu nebo se jedná o leucismus. V žádném případě nelze hovořit o albinotické káni. To by pozorovaný exemplář musel mít červené oči. Při leucismu dochází ke ztrátě pigmentů pouze v péřích, naopak v kůži a očích, na rozdíl od albinotismu, zůstává zachován (VESELOVSKÝ 2001). Mnoho dohadů by se zřejmě podařilo objasnit při úspěšném odchytu a přesném prozkoumání v ruce. Než jsem však stačil odchyt usku-tečnit, pták z lokality zmizel. Odpovědět na otázku položenou v názvu tohoto článku je velmi těžké. Přesto se přikláním spíše k názoru, že jednalo o leucismus.

Souhrn

Od začátku do 16. srpna 2002 byl u osady Karolín (okr. Rychnov nad Kněžnou, souřadnice 50°10'E 16°15'N, kvadrát 5863a, nadmořská výška 300 m) pozorován 1 bílý juvenilní exemplář káně lesní (viz foto v barevné příloze). Pták byl celý bílý, pouze ruční letky měly jemně hnědý nádech. Na ocasních perech byly špatně viditelné 4 velmi světle hnědé úzké pásy.

Ačkoliv se na lokalitě zdržovaly ještě další káně lesní, nebylo pozorováno žádné vzájemné agonistické chování. Pravděpodobně se jednalo o leucistický exemplář.

Summary

One white juvenile Common Buzzard (*Buteo buteo*) was observed near Karolín village (Rychnov nad Kněžnou district, 50°10'E 16°15'N, square 5863a, 300 m asl) from the beginning of August until 16th August 2002 (see photo). The bird was completely white, only primaries had a brownish tinge. There were 4 scarcely visible light brown narrow strips on its tail feathers. In spite of a presence of other Common Buzzards in the locality, no agonistic behaviour was observed. The bird was most probably a leucistic individual.

Literatura

- BAKER K., 1993: Identification Guide to European Non-Passerines: BTO Guide 24. *BTO, Thetford*.
- CLARK W.S., 1999: A Field Guide to the Raptors of Europe, the Middle East and North Africa. *Oxford University Press, Oxford*.
- FERGUSON-LEES J. & CHRISTIE D.A., 2001: Raptors of the World. *Christopher Helm, London*.
- FORSMAN D., 1999: The Raptors of Europe and the Middle East: A Handbook of Field Identification. *T & AD Poyser, London*.
- HANÁK F. & SITKO J., 1997: Abnormálně zbarvení ptáci ve sbírkách Moravské ornitologické stanice Muzea Komenského v Přerově. *Zprávy MOS, 55: 141-146*.
- HUDEC K. & ČERNÝ W. (eds.), 1977: Fauna ČSSR – Ptáci 2. *Academia, Praha*.
- JIRSÍK J., 1948: Naši dravci. *Mladá fronta, Praha*.
- MELDE M., 1983: Die Mausebussard. *A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt*.
- MULLARNEY K., SVENSSON L., ZETTERSTRÖM D. & GRANT P.J., 2000: Collins Bird Guide. *Harper Collins, London*.
- VESELOVSKÝ Z., 2001: Obecná ornitologie. *Academia, Praha*.

+ foto na str. 154

ISBN 80-86046-67-2